

**Cantareiras pero... a quen se
lle adican as Letras Galegas
2025 concretamente?**

Adolfina e Rosa Casás Rama

(1912-2009)

(1914-2005)

As dúas naceron na Vila da Igrexa (Cerceda), son tía e sobriña, cantadoras e pandeireteiras, con sona na contorna.

Ambas, fillas de solteira, criáronse xuntas e aprenderon a cantar no seo da familia. Viviron en condicións de moita pobreza, pero eran mulleres xenerosas que compartían todo o que tiñan, fortes e creadoras de ledicia.

Adolfina e Rosa Casás Rama

(1912-2009)

(1914-2005)

A súa habilidade para o canto facía que fosen requiridas para cantar nos traballos comunais e nas foliadas, pois eran recoñecidas por estes saberes pola xentes do lugar.

A carencia económica non implicaba ausencia de instrumentos: pandeireta se a había, se non, pratos, cuncas ou testos de potas, calquera utensilio servía como elemento de percusión.

Cos cambios acaecidos no medio rural, Rosa emigrou a Suíza e a Nottingham (Inglaterra) na década de 1960. Volvéronse xuntar na década de 1980, onde recuperaron o seu xeito de cantar e tocar, agora nas celebracións familiares.

Eva Castiñeira (1925-2008)

Naceu no lugar de Agranzón, en Muxía.

De ben nova, con só oito anos de idade, xa cantaba nos bailes e romarías con outras dúas pandeireteiras veciñas da bisbarra e mais coa súa irmá Engracia. Coma moitas mulleres do seu tempo, emigrou á Coruña para traballar no servizo doméstico e asentouse no barrio de San Pedro de Visma.

Eva Castiñeira (1925-2008)

A principios de 1980 traballaba na casa de Tino Maceiras, un dos socios da discográfica Ruada, que se decatou do seu talento musical e comentoullo a Rodrigo Romaní, tamén membro de Ruada, fundador e integrante de Milladoiro.

En 1981, a voz de Eva Castiñeira quedou rexistrada, canda as interpretacións de Florencio López Fernández, o cego dos Vilares, no álbum Recolleita, un traballo etnográfico coordinado por Pablo Quintana. Ese mesmo ano, Milladoiro convidou a Eva Castiñeira a participar nun concerto celebrado no pavillón de deportes da Coruña.

Converteríase deste xeito, canda a súa irmá Engracia, na primeira pandeireteira en subir a un escenario cun grupo folk.

Eva Castiñeira (1925-2008)

Comezaba así un novo ronsel que se proxecta ata as Tanxugueiras, pasando por Leilía, grupo que lle dedicou á memoria de Eva Castiñeira o seu disco Consentimento (2012), dende a consciencia de que, coma tantas mulleres creadoras e artistas, non obtivera en vida o recoñecemento merecido. Unha homenaxe á muller galega, como creadora, conservadora e transmisora da tradición oral galega.

Pandeireteiras de Mens

Manuela Lema (1913-1993)

**Teresa García Prieto
(1914-1979)**

**Prudencia García Prieto
(1905-1993)**

**Asunción Garrido
Ameixenda (1915-2007)**

Pandeireteiras de Mens

Prudencia

Manuela

Teresa

Adela

Pandeireteiras de Mens

As Pandeireteiras de Mens, tamén chamadas As Vellas de Mens, foron un grupo de labregas da parroquia malpicá que lles deu o nome: Prudencia Garrido Ameixenda e a súa irmá Asunción, do lugar de Asalo; e Manuela Lema Villar, Adela Rey Torrado e Teresa Lema Varela, do lugar de Mens.

Adela e Teresa finaron hai menos de dez anos, o que impide que poidan ser formalmente mencionadas na candidatura no Día das Letras Galegas 2025.

Pandeireteiras de Mens

Cando algunha xa superaba os 80 anos, viaxaron por Europa e América coa súa música formando parte, a partir de 1972, da Agrupación Folclórica Aturuxo, tras contactar con elas o seu director artístico, Manuel Cajaraville Pensado.

Foron informantes do Cancioneiro popular galego, estudáronse os seus bailes e cantos no libro *Debullando folklore* de Manuel Cajaraville e puxéronse como exemplo de tocar a pandeireta co puño pechado no libro *Os segredos da gaita* de Xosé Lois Foxo.

Pandeireteiras de Mens

A historia das Mulleres de Mens foi rescatada nunha obra de Beatriz Busto Miramontes, musicóloga e antropóloga social. No seu relato e estudo etnomusicolóxico titulado Pandereteiras de Mens refírese a elas como a **cabeza visible e audible do rexurdimento moderno da música bailable de tradición oral en Galicia**; e conta como as cinco veciñas de Malpica de Bergantiños aproveitaron as oportunidades que o folclore lles presentaba para viaxaren e viviren experiencias que se supuñan pouco adecuadas para a súa idade e orixe.

Elas, pola súa parte, fixeron patente que, ademais dos gaiteiros, cumpría ter en conta as mulleres e o patrimonio oral que representaban.

Pandeireteiras de Mens

Parafraseando a propia Busto, as Pandeireteiras de Mens foron **mulleres, labregas, vellas, vestidas de negro, do rural**, que accederon a un **lugar visible e público**, a un **escenario**, naqueles anos setenta.

Situaron na escena o que estaba **fóra do canon**, por non representaren os **modelos urbanos e burgueses**, por seren **mulleres**, por **non seren novas**. Supón unha **reivindicación en clave feminina**: con elas comezou o proceso de ***plena conciencia de mirar para o patrimonio oral feminino e visibilizalo***.

Elas son a personificación de todas as demais mulleres galegas, espalladas pola xeografía, ás que lle debemos todo o patrimonio que temos.

Para elas o seu saber non tiña valor, iso dicían cando se lles recollía, pero para nós váleo todo.

Grazas, cantareiras.

**Às que fostes,
somos e serán.**

Bibliografía empregada para a obtención da información:

Boullón Agrelo, A. (16 de maio de 2025). Da tradición á vangarda. Real Academia Galega. <https://url.com>